

Benedek Katalin

A lélekbe látó agyagos

Néhány héttel a Kossuth-díj átvétele előtt levelet kaptam Németh Jánostól:

„Én megvagyok még a régi köntösömben. Barátaim az emberek, az állatok, a nap, a hold és a csillagok. Az idő ugyan egy kicsit belerajzolt az arcomba, de a szívem a helyén van. Így aztán próbálkozok lépést tartani az idővel, de nem mindig sikerül. Az emlékek megszépülnek.” – írja.

Évtizedek folyamán nemes barátság alakult közöttünk. Értesített kiállításairól, beszámolt születő munkáiról, hozzájuk fűződő gondolatairól. Beszélt életének másik fontos részéről, a családjáról.

2010-ben az évfordulós album példányában dedikációként ez szerepel:

„A »lelkembe« látó Benedek Katinak, sok szeretettel Németh János!”

Többször voltam kiállítás megnyitójának szereplője és szerénytelenség nélkül mondhatom, művészetének krónikása. Olykor a munka Zalaegerszegre szólított, munkahelyem, a Magyar Nemzeti Galéria anyagából rendeztem kiállításokat. Jancsi ilyen alkalmakkor mindig talált időt beszélgetős estékre.

Munkáival találkoztam a Balaton Tárlat zsűritagjaként vagy a Képző- és Iparművészeti Lektorátus köztéri szobor-szakértőjeként is. Megható emlék, a sors kegyelme, hogy még szüleimmal együtt is élvezhettük Marika és János vendégszeretétét. Meghitt otthon és egyben az alkotó műterme, valamint gazdája, lakói egyszerre voltak

természetesek és vendégszeretők. Első alkalom, amikor behatóan szemügyre is vehettem Németh János teremtményeit.

Beléptünk a „birodalomba”, amelyben az ő keze által megformált tárgyak közösségben éltek a családdal. Minden a helyén volt. Egy semmihez sem hasonlító varázslat vette kezdetét. Legelőször az a meggyőződés alakult ki bennem, hogy Németh János művészete nem egy a sok közül. Hasonlíthatatlanul az övé. Egyetemes és ugyanakkor magyar.

Ahogy ő fogalmaz: „Szépnek, gazdagnak látni a népet!”

Jókedvvel, gyengédséggel, együttérzéssel és éleslátással mesél hőseiről: emberekről, állatokról, mindazokról, akiket fantáziája és élményei műtermébe meghívtak és keze megmunkált. Egy fődél alatt élnek Lajos bácsi, a fazekas és felesége, Ilonka néni színes mázzal borított figurái, karosszékében terpeszkedve a pletykaéhes szomszédasszony, Hány János cégér-képében. Sarkokból, polcokról s ki tudja hány helyről kandikál a többi lakó is. Kecské, ló, kos, a megnevesített korsók, tálak, búteliák, bohóc frakkja végével megtámasztva, műlovarnő ügyeskedő mutatványa közben.

És a mitológia, a Biblia szereplői...

A sajátos iróniával ábrázolt, elrabort Európa, Vénusz, a Kentaur, Poszeidón, az érettünk emberré lett Jézus, Keresztelő Szent János, Szent Ferenc angyali jámborsággal – jól megférnek egymás mellett. Így forrnak eggyé a családdal talentumának sarjai, az agyagból születettek.

Korongra álmódott pihenő, alvó, dolgos lelkű embereit csövekből, kúpokból, gömbökből, hengerekből alakítja bronz- vagy kőszoborral egyenlő fajsúlyúvá. Alakjainak mozdulatlansága mögött történetek sejlenek. Egy spontán mozdulattal kerek életutakat, históriákat, teljes jellemeket idéz fel, epikává oldja a látszólagos szűkszávságot.

„A régi formákat nem felbontani, de megtartani és továbbfejleszteni kell” – tanítja. Felhasználja a saját látásával dúsított stílushagyományokat. Kitalál, átkölt, emlékezik, zsugorít s növeszt és így mond gyönyörű kerámiameséket. Plasztikáinak lelke és nyelve nő. Értik egymást és értik őket idegen tájakon, ahová kijutva otthonosan, élethűen mozognak. Korongolt kerámiaszobraiban ősiségünk, hit- és hiedelemvilágunk rejtőzik. A kompozíciók nyugalmat és hatalmat árasztanak.

Még történelmünket sem kell alaposan ismerni, mert a szoboralakok sokat elárulnak derűs-borús századainkról.

Absztrahálása, a nagy formák uralma értelmes leegyszerűsítés az érthetőség érdekében. Gesztusait és szimbólumait megtartja, csak helyüket változtatja. Díszítéseket csereberélget tárgyról tárgyra, ezáltal jelentésük is módosul. Egy süveg, saru, csillag áttéve változtatja a témát is. És így akár egy kályhacsempe-mintát önálló szoborként láthatunk viszont.

Az arányok növekedése egyúttal a jelentőség metamorfózisát is végrehajtja. A szuverén mester szuverén elemei meghökkentő társításokkal lépik meg a szemlélőt. Az összhang nem sérül, legfeljebb újabb teret alapoz és hódít.

A forma és a szerkezet szabályait a művész igen komolyan veszi.

„A kompozíciót már akkor látom, amikor még valójában semmi sincs. Látom annak az öt-hat motívumnak a foltját, látom a síkon lévő helyzetüket. Előbb ezeket a »foltkompozíciókat« rakom föl, a többit pedig korongolt elemekből ezekbe a foltokba rakom be.”

Alapszimbólumait az égről emeli le. Főszerpben a Nap és Hold. Jelentésük alkalmanként eltérő. Lehet Élet-Halál, Világosság-Sötétség, Idő-Időtlenység és örök megújulás.

A csillagok lelátogatnak műtermébe, hogy átlényegítsék fényükkel Németh János kicsiny sárlényeit. Közelükből röppennek le a földi természet hírnökei, a madarak. Ők közvetítenek a szférák között s röptük egyben útjuk és útunk metaforája is. Jelenlétükkel szárnyukra kapják a leragadt valóságot.

A szimbólumok mennyei birodalmában Isten parancsa mozgósítja a földöntúli kör tagjait. Az ő képük hordja a nyomorúság és kegyelem földi arcát. A megfeszített Krisztus a kínok gyötrelmét, az istenszülő Mária az anyaság boldogságát és fájdalmát példázza.

Jancsi, kívánok további teremtő életet, és ahogy az eddigieket, úgy a további alkotásokat is köszönöm neked. Ahogyan egyik kiállítás megnyitóm után magad írtad nekem:

„Köszönöm a cserepek nevében is!”

2014. április